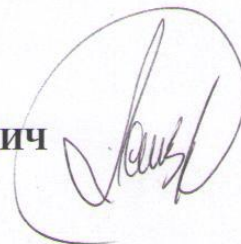

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЛЕСИК ВІТАЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

УДК 336.71:005.584.1(477)(043.3)

**МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ
СИСТЕМИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Колодзєв Олег Миколайович,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
завідувач кафедри банківської справи.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Довгань Жанна Миколаївна,
Тернопільський національний економічний університет,
професор кафедри банківського менеджменту та обліку;

кандидат економічних наук, доцент
Погореленко Наталія Петрівна,
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування.

Захист відбудеться «30» січня 2019 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.02, у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-а.

Автореферат розісланий «28» грудня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Геращенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні динамічні процеси глобалізації фінансових ринків через прискорення вільного руху капіталів окрім позитивного впливу на розвиток національних фінансових систем формують умови для розповсюдження кризових тенденцій, в тому числі сприяють прояву ланцюгового «ефекту зараження» банківських систем у міжнародному фінансовому просторі. Враховуючи високу чутливість вітчизняної банківської системи до зовнішніх потрясінь та дисбалансів, а також провідну роль у відтворювальній структурі економіки та фінансуванні потреб суб'єктів господарювання, вчасне діагностування порушення її фінансової стабільності є вкрай важливим завданням, що стоїть перед НБУ у поточній і довгостроковій перспективі. До того ж в контексті реалізації «Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року» забезпечення фінансової стабільності банківської системи визначено як один із головних напрямів орієнтованого на стандарти ЄС реформування фінансового сектору України. Пріоритетність вирішення відповідних завдань, що є можливим лише за умови використання ефективних моніторингових процедур, підтверджується й існуючими негативними тенденціями, які сьогодні є характерними для банківської системи України. Так, станом на 01.01.2018 р. рівень доларизації кредитів та депозитів перевищував 40%, частка непрацюючих кредитів у банківському секторі становила 54,54%, показники рентабельності активів та капіталу банків мали від'ємні значення (-1,93% та -15,84% відповідно), у стані ліквідації перебувало понад 90 банків із 177 банків, включених до Державного реєстру банків України.

Дослідженню питань стабільності фінансової системи в цілому та банківської системи зокрема присвячено достатньо велику кількість праць вчених та практиків. Теоретичні аспекти щодо розкриття змісту відповідних понять розглядалися в роботах зарубіжних науковців, серед яких: А. Крокет (A. Crockett), Х. Мінські (H. Minsky), Т. Падо-Шіоппа (T. Padoa-Schioppa), Р. Фергюсон (R. Ferguson), І. Фішер (I. Fisher), М. Фут (M. Foot), І.Г. Шиназі (G. Schinasi), та вітчизняних дослідників: О.І. Барановського, О.В. Дзюблюка, О.О. Затварської, В. В. Коваленко, Н.П. Погореленко, Б.І. Пшика. Ґрунтовні пропозиції щодо оцінки та забезпечення фінансової стабільності банківської системи та фінансової стабільності банків представлені у роботах Г.М. Азаренкової, О.В. Васюренка, О.Г. Головка, Ж.М. Довгань, І.І. Д'яконової, К.М. Жулінської, Г.Т. Карчевої, В.І. Міщенко, І.М. Чмутової та ін. Однак недостатньо опрацьованими залишаються питання формування аналітичного підґрунтя моніторингу фінансової стабільності банківської системи та розроблення його діагностичного інструментарію, що враховують особливості функціонування банківської системи та її структурних елементів. Подальшого розвитку потребують підходи до обґрунтування домінант забезпечення фінансової стабільності банківської системи, визначення факторів впливу на її рівень, прогнозування його зміни.

Актуальність і недостатня розробленість зазначених питань зумовили вибір теми дисертації та логіку поставлених завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень Харківського

національного економічного університету імені Семена Кузнеця. В основу дисертації покладено теоретико-методичні та практичні розробки, що є частиною науково-дослідних робіт: «Вдосконалення системи управління діяльністю банку на основі використання інноваційних методів і технологій» (номер державної реєстрації 0113U008070), за якою здобувачем розроблено розділ «Моніторинг зовнішніх і внутрішніх факторів забезпечення фінансової стабільності банку»; «Удосконалення стратегічного управління банком» (номер державної реєстрації 0114U001010), в межах якої розроблено розділ «Проблеми формування ресурсної бази банків в умовах забезпечення фінансової стабільності національної банківської системи»; «Оптимізація методів і технологій управління грошовими потоками в системі фінансового менеджменту» (номер державної реєстрації 0117U007240), за якою автором розроблено розділ «Теоретико-методичні засади моніторингу фінансової стабільності банків».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є подальший розвиток теоретичних положень і методичних підходів, розроблення науково-практичних рекомендацій з удосконалення моніторингу фінансової стабільності банківської системи.

Відповідно до зазначеної мети у дисертації поставлено такі завдання:

уточнити визначення поняття «фінансова стабільність банківської системи» та узагальнити підходи до її оцінювання;

розвинути систему організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи та визначити етапи її моніторингу;

удосконалити методичний підхід до оцінювання фінансової стабільності банківської системи;

сформувати перелік показників для експрес-оцінки фінансової стабільності банків;

розробити діагностичний інструментарій моніторингу фінансової стабільності банківської системи;

запропонувати процедуру структуризації причинно-наслідкових зв'язків між показниками оцінки фінансової стабільності банківської системи та розробити методичний підхід до визначення доміант її забезпечення;

розробити методичний підхід до оцінки чутливості рівня фінансової стабільності банківської системи до зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання;

удосконалити методичні положення щодо визначення ймовірності зміни рівнів фінансової стабільності банків у короткостроковій перспективі.

Об'єкт дослідження – фінансова стабільність банківської системи.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні положення, методи, практичні рекомендації щодо проведення моніторингу фінансової стабільності банківської системи з урахуванням її емерджентності та специфіки функціонування окремих банків.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі використано такі методи наукового дослідження: *теоретичного узагальнення* – для дослідження змісту фінансової стабільності банківської системи та визначення етапів її моніторингу, *системного підходу* – для виявлення взаємозв'язків між складовими

системи організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи; *математичні методи побудови узагальнюючих показників-вимірників (методи ентропії та таксономічного аналізу)* – для інтегральної оцінки фінансової стабільності банківської системи з урахуванням емерджентності в цілому та фінансової стабільності окремих банків; *компаративного аналізу* – для співставлення фактичних значень індикаторів фінансової стабільності із пороговими значеннями та даними попередніх періодів; *метод «центру ваги»* – для обґрунтування показників експрес-оцінки фінансової стабільності банків; *шкалювання за правилом «трьох сигм»* – для обґрунтування порогових значень індикаторів діагностування кризових явищ у банківській системі; *канонічного аналізу* – для структуризації причинно-наслідкових зв'язків між індикаторами фінансової стабільності банківської системи; *регресійного аналізу* – для оцінки рівня її чутливості до зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання; *конвергентно-дивергентного аналізу* – для виявлення тенденцій зближення банків за рівнями їх фінансової стабільності; *графічний* – для унаочнення результатів дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові розробки провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань оцінювання та моніторингу фінансової стабільності банківської системи й банків, законодавчі документи, нормативні положення та річні звіти Національного банку України, фінансові звіти банків, ресурси мережі Інтернет, дані, зібрані та опрацьовані особисто здобувачем.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методичних положень щодо реалізації моніторингу фінансової стабільності банківської системи, а саме:

удосконалено:

діагностичний інструментарій моніторингу фінансової стабільності банківської системи, відмінність якого полягає у використанні визначених за побудованими інтервальними шкалами для показників її оцінки (на макро- і мікроекономічних рівнях) порогових значень, наближення до яких за аналізом відхилень сигналізує про наявність дисбалансів у банківській системі та у фінансовій діяльності окремих банків, що дозволяє вчасно розробляти обґрунтовані заходи щодо стримування й нейтралізації кризових тенденцій;

методичний підхід до оцінювання фінансової стабільності банківської системи, в якому, на відміну від існуючих, передбачено врахування обґрунтованих відповідно до властивості емерджентності показників (ефективності реалізації функцій банківської системи, інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку, структурних змін і фінансових диспропорцій та параметрів діяльності системних банків), які об'єднані в інтегральний, та визначення якісного рівня (низького, середнього, високого) фінансової стабільності банківської системи, що є аналітичним підґрунтям моніторингу її стану у поточній та довгостроковій перспективі;

методичні положення щодо визначення ймовірності зміни рівнів фінансової стабільності банків у короткостроковій перспективі, які, на відміну від інших, передбачають використання репрезентативних показників капітальної та ресурсної стійкості, ліквідності та ефективності діяльності для експрес-оцінки фінансової

стабільності банківського сектору та проведення конвергентно-дивергентного аналізу її результатів, що дає можливість: прогнозувати рівні фінансової стабільності банків; виявити найбільш фінансово уразливі з них, які потребують більш посиленого моніторингу органами банківського нагляду;

методичний підхід до визначення доміант забезпечення фінансової стабільності банківської системи, який, на відміну від інших, враховує результати структуризації причинно-наслідкових зв'язків між показниками її оцінки – обґрунтовані з використанням методу канонічних кореляцій найбільш значущі за вкладом у виявлені взаємозв'язки індикатори, та передбачає їх ранжування, що є основою для формування комплексу пріоритетних взаємопов'язаних цільових орієнтирів, спрямованих на підвищення рівня фінансової стабільності банківської системи та дає змогу підвищити результативність її моніторингу;

дістали подальшого розвитку:

методичний підхід до оцінки чутливості рівня фінансової стабільності банківської системи до зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання, відмінність якого полягає у розрахунку коефіцієнтів еластичності за результатами побудованих регресійних моделей залежності значень інтегрального показника оцінки фінансової стабільності банківської системи від кількісних вимірників її інструментального забезпечення, що дозволяє визначити найбільш дієві з інструментів;

система організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи, особливістю якої є поєднання інструментів монетарної політики НБУ, існуючих та перспективних до впровадження інструментів макро- та мікропруденційного регулювання, що дозволяє сформувавши комплексний інструментарій забезпечення фінансової стабільності банківської системи в цілому та окремих банків, зокрема.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення та методичні підходи, розроблені у дисертації, доведено до рівня конкретних практичних рекомендацій щодо моніторингу фінансової стабільності банківської системи та дозволяють: проводити комплексну кількісну й якісну оцінку фінансової стабільності банківської системи; виявляти причини зміни параметрів, що її визначають, та діагностувати наявність кризових тенденцій; окреслити доміанти забезпечення; проводити оперативний моніторинг фінансової стабільності банківського сектору та прогнозувати рівні фінансової стабільності банків у стратегічній перспективі.

Удосконалений підхід до визначення порогових значень для показників оцінки фінансової стабільності банків впроваджено у діяльність ПАТ «ПРАВЕКС-БАНК» (довідка про впровадження № 184/05/27 від 07.09.2014 р.). Розроблену процедуру експрес-оцінки фінансової стабільності банків використано у роботі ПАТ «СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК «ГРАНТ» (довідка про впровадження № 2343/01-1-01 від 24.10.2017 р.). Рекомендації щодо моніторингу зовнішніх і внутрішніх факторів забезпечення фінансової стабільності банків використано у роботі ПАТ «Банк «Український капітал» (довідка про впровадження № 334/04-155 від 07.02.2018 р.). Запропонований підхід до оцінювання структурних змін і фінансових диспропорцій у банківській системі та визначені доміанти

забезпечення її фінансової стабільності мають науково-практичний потенціал для його реалізації у діяльності Ради НБУ (довідка про впровадження № 10-0007/52917 від 02.10.2018 р.).

Пропозиції щодо формування системи організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи України та методичний підхід до виявлення чутливості рівня фінансової стабільності банківської системи до зміни параметрів, що характеризують банківське регулювання, використовуються в навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні навчальної дисципліни «Банківське регулювання та нагляд» (довідка № 17/83-41-395 від 24.10.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки і пропозиції, винесені на захист, отримано автором особисто та опубліковано у наукових виданнях. Внесок автора у роботи, виконані у співавторстві, наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки, викладені в дисертації, доповідалися та обговорювалися на таких міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: X Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів, молодих учених та науковців «Проблеми та перспективи розвитку регіональної економіки» (м. Кременчук, 2015 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальні проблеми економіки та фінансів» (м. Київ-Прага-Відень, 2015 р.), IV Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи» (м. Полтава, 2016 р.), V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні проблеми фінансового моніторингу» (м. Харків, 2016 р.), II Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки» (м. Одеса, 2017 р.), V International Scientific Conference «Modern trends in monitoring and ensure economic security» (Bangkok, 2017), Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні орієнтири розвитку економіки України» (м. Одеса, 2017 р.), XI Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків» (м. Черкаси, 2017 р.).

Публікації. Основні результати і висновки дисертаційної роботи опубліковано в 20 працях, серед яких: 1 стаття – у науковому фаховому виданні України; 11 статей – у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 8 публікацій за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій – 10,62 ум.-друк. арк., з яких особисто здобувачеві належить 7,95 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 351 сторінки (14,62 ум.-друк. арк.). Робота містить 44 таблиці (з них 7 займають 9 повних сторінок), 14 рисунків (з них 4 займають 4 повні сторінки), список використаних джерел з 414 найменувань – на 44 сторінках, 14 додатків – на 97 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 210 сторінок (8,75 ум.-друк. арк.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію щодо їх апробації та опублікування.

У першому розділі – **Теоретичні засади моніторингу фінансової стабільності банківської системи** – уточнено визначення поняття «фінансова стабільність банківської системи» та узагальнено підходи до її оцінювання; розвинуто систему організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи та визначено етапи її моніторингу.

На основі систематизації теоретичних аспектів фінансової стабільності банківської системи, які досліджено у роботах вітчизняних та зарубіжних фахівців, поглиблено зміст поняття «фінансова стабільність банківської системи». Під фінансовою стабільністю банківської системи запропоновано розуміти комплексну характеристику її стану, що визначає здатність банківської системи протягом часу абсорбувати негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, постійно та ефективно виконувати властиві функції за умови збереження її цілісності й організованості, фінансової стабільності банків. Уточнене визначення поняття врахує комплекс ключових ознак, які розкривають зміст фінансової стабільності, – відносний характер (протистояння фінансовій нестабільності, шокам, паніці), зв'язок із функціональним призначенням системи, динамічність (врахування впливу фактору часу на можливість збереження структури та функціональності) та акцентує увагу на внутрішній організації банківської системи.

Для обґрунтування аналітичного забезпечення моніторингу фінансової стабільності банківської системи узагальнено існуючі підходи до її оцінювання та проведено їх аналіз за наступними критеріями: врахування ідентифікаційних ознак системності; інтерпретація результатів оцінки (різноплановість поглядів науковців пов'язана із часовими періодами (короткостроковим або довгостроковим), які приймаються до уваги для її надання); проведення агрегації аналітичних даних. Зроблено висновок, що у жодному з розглянутих підходів до оцінювання фінансової стабільності банківської системи в повному обсязі не враховано: наявність складних зв'язків між її елементами, особливість внутрішньої організації, місце в економіці країни, основні функції. Саме ці аспекти характеризують загальні системні властивості банківської системи, до яких разом із цілісністю, ієрархічністю й цілеспрямованістю відноситься її емерджентність, врахування якої в контексті моніторингу фінансової стабільності банківської системи має суттєву практичну цінність.

Побудовано систему організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи (рис.1), доцільність створення та досягнення дієвості якої в сучасних умовах зумовлена необхідністю перезавантаження вітчизняної банківської системи для вирішення існуючих внутрішніх фінансових проблем та її трансформації відповідно до європейсько-орієнтованого вектору розвитку економіки країни.

Сформована система передбачає забезпечення фінансової стабільності

банківської системи на двох рівнях: макрорівні – банківської системи як об’єкта із системними властивостями; мікрорівні – банків як структурних елементів банківської системи. Визначені особливості функціонування розробленої системи організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи враховано й конкретизовано у її елементах: меті, завданнях, суб’єктах, об’єктах, принципах, функціях, інструментах.

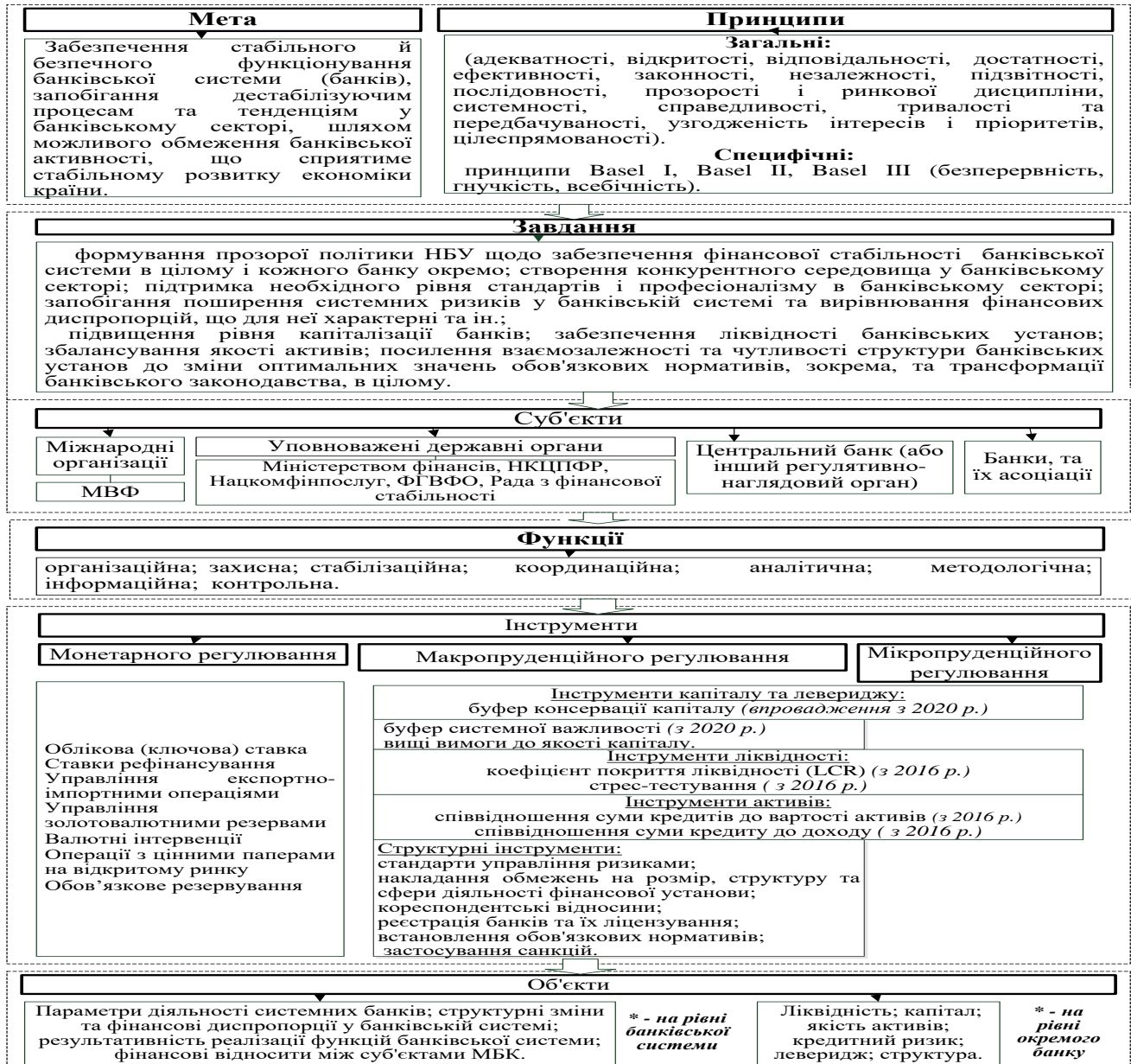

Рис. 1. Система організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи

Поєднання та узгоджене використання інструментів монетарної політики НБУ, існуючих та перспективних до впровадження інструментів макро- та мікропруденційного регулювання, є основою для створення сприятливих умов безперервного та безпечного функціонування банківської системи, забезпечення її фінансової стабільності в цілому та фінансової стабільності окремих банків.

За результатами дослідження сутності моніторингу та специфіки його

використання у банківській практиці визначено, що моніторинг фінансової стабільності банківської системи є процесом безперервного спостереження (збору і накопичення інформації), оброблення та аналізу значень показників оцінювання фінансової стабільності на макро- та мікроекономічних рівнях з метою підвищення обґрунтованості управлінських рішень та прогнозування майбутнього розвитку банківської системи, її динамічного руху. Визначено наступні етапи моніторингу фінансової стабільності банківської системи: формування аналітичного підґрунтя дослідження (збір інформації та розрахунок часткових та зведених показників оцінки фінансової стабільності банківської системи та банків окремо); порівняння фактичних результатів оцінки із даними попередніх років; співставлення розрахункових значень часткових показників із критичними (пороговими), що сигналізують про наявність кризових тенденцій; аналіз причин та наслідків виявлених відхилень показників; обґрунтування домінант щодо забезпечення фінансової стабільності банківської системи, виявлення перспектив щодо її підвищення та зміни рівнів фінансової стабільності банків.

У другому розділі – Формування аналітичного підґрунтя моніторингу фінансової стабільності банківської системи – удосконалено методичний підхід до оцінювання фінансової стабільності банківської системи; сформовано перелік показників для експрес-оцінки фінансової стабільності банків; розроблено діагностичний інструментарій моніторингу фінансової стабільності банківської системи.

Відповідно до удосконаленого методичного підходу до оцінювання фінансової стабільності банківської системи на основі аналізу наукової літератури обґрунтовано первинний перелік показників в межах кожного з визначених напрямів оцінки (рис.2) – перевірено наявність щільного кореляційного зв'язку між індикаторами та виключено ті з них, що мають високі лінійні зв'язки з іншими параметрами групи (коефіцієнт парної кореляції більше 0,7). В результаті уникнено дублювання інформації, тобто кількість індикаторів фінансової стабільності банківської системи скорочено з 40 до 27, що дозволило обґрунтувати найбільш значущі показники фінансової стабільності банківської системи.

Проведені розрахунки та зіставлення значень інтегральних показників оцінки фінансової стабільності банківської системи з якісними рівнями (табл.1), відповідно до другого та третього етапів методичного підходу, дозволили аналітично підтвердити, що за аналізований період банківська система України двічі знаходилась у стані кризи. При цьому дисбаланси 2014-2015 рр. є більш масштабними у порівнянні з депресивним станом банківської системи під час світової фінансової кризи. Одним із значущих факторів, що призвели до таких негативних наслідків, зокрема у 2015 році, стали неплатоспроможність ПАТ «Дельта банк» та погіршення показників діяльності інших системно важливих банків (СВБ) із системною значимістю другого порядку – вкрай низьким був рівень показника фінансової стабільності, визначеного за методикою z-score. Найбільш стабільний стан вітчизняної банківської системи характерний для 2007 року, а в посткризовий період 2010-2013 рр. кількісні значення інтегрального показника оцінки її фінансової стабільності відповідали середньому рівню з подальшою тенденцією до їх зниження, що підтверджує циклічність банківських криз.

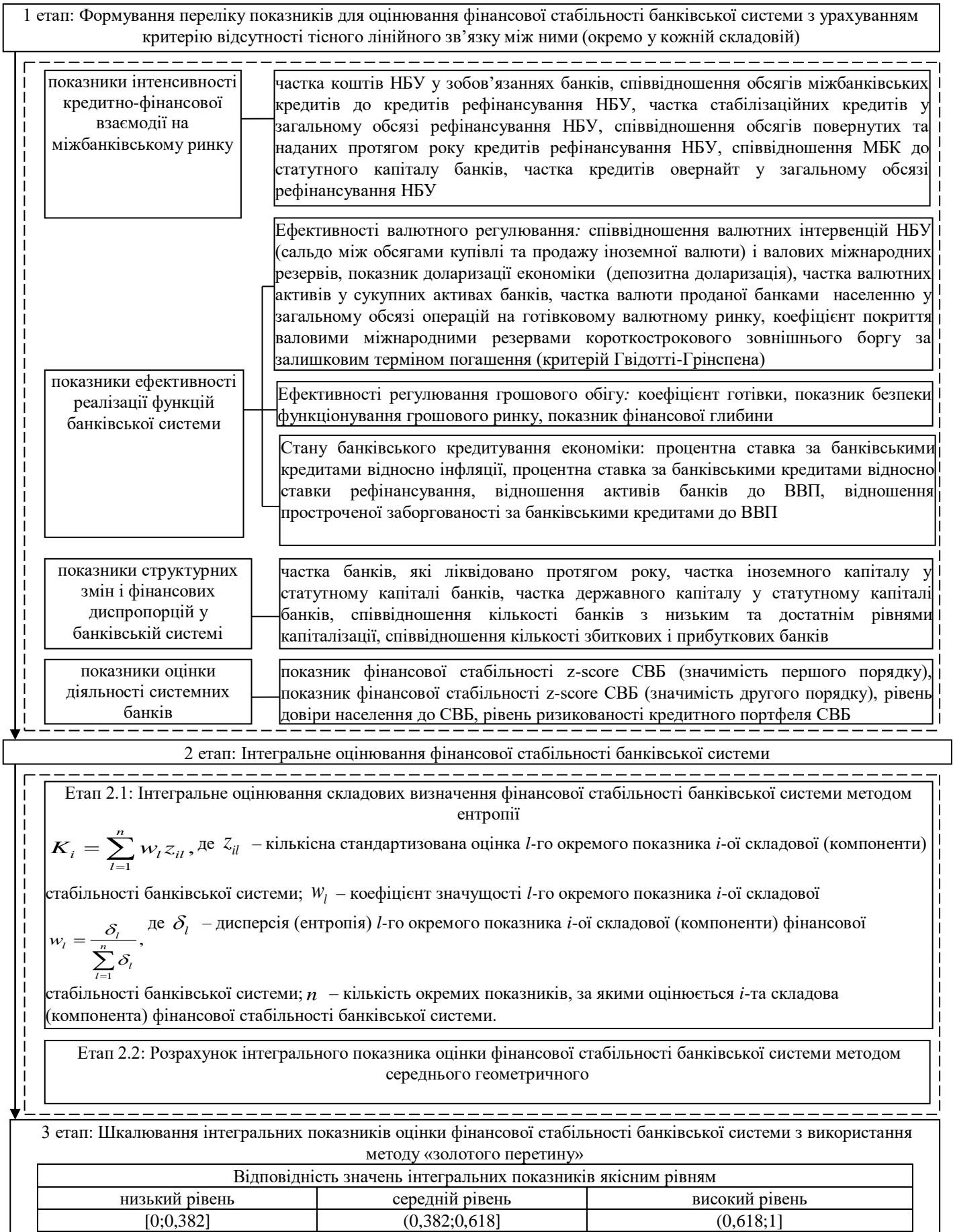

Рис.2. Етапи реалізації методичного підходу до оцінювання фінансової стабільності банківської системи з урахуванням емерджентності

**Результати оцінювання фінансової стабільності банківської системи
України протягом 2007-2016 рр.**

Назва показника	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	Кількісні значення інтегральних показників та їх відповідність якісним рівням									
Інтегральний показник оцінки інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку	0,751	0,197	0,335	0,690	0,662	0,510	0,556	0,332	0,406	0,589
	В	Н	Н	В	В	С	С	Н	С	С
Інтегральний показник оцінки ефективності реалізації функцій банківської системи	0,653	0,522	0,327	0,445	0,549	0,494	0,573	0,300	0,410	0,454
	В	С	Н	С	С	С	С	Н	С	С
Інтегральний показник оцінки структурних змін і фінансових диспропорцій у банківській системі	0,828	0,824	0,465	0,598	0,592	0,663	0,520	0,173	0,467	0,437
	В	В	С	С	С	В	С	Н	С	С
Інтегральний показник оцінки діяльності системних банків	0,657	0,515	0,365	0,634	0,621	0,787	0,691	0,344	0,044	0,213
	В	С	Н	В	В	В	В	Н	Н	Н
Інтегральний показник оцінки фінансової стабільності банківської системи	0,719	0,457	0,369	0,584	0,604	0,602	0,582	0,277	0,242	0,397
	В	С	Н	С	С	С	С	Н	Н	С

В, С, Н – високий, середній та низький рівні інтегральних показників оцінки фінансової стабільності банківської системи

Фактичне значення інтегрального показника оцінки фінансової стабільності банківської системи у 2016 році відповідає середньому рівню і у порівнянні з попереднім періодом (2015 роком) збільшилось на 0,155 або 64%. Аналіз відхилень значень зведених показників, що характеризують окремі напрями оцінювання фінансової стабільності, також свідчить про незначну, але позитивну їх зміну (окрім зменшення інтегрального показника оцінки структурних змін і фінансових диспропорцій у банківській системі (з 0,467 у 2015 році до 0,437 у 2016 році)).

Практичне значення удосконаленого методичного підходу до оцінювання фінансової стабільності банківської системи полягає у такому: обґрунтований набір показників враховує найважливіші аспекти її функціонування та особливості прояву такої властивості як емерджентність; використання градації рівнів інтегральних показників, що відповідають окремим напрямом оцінки та визначають фінансову стабільність банківської системи, дозволяє визначати найбільш проблемні зони проведення моніторингу її стану.

Сформовано перелік показників для експрес-оцінки фінансової стабільності банків (коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт генеральної ліквідності, рівень робочих активів та рентабельність активів), що визначені із застосуванням методу «центру ваги» та характеризують фінансову стабільність банків з позиції ресурсної і капітальної стійкості, ліквідності та ефективності їх діяльності. Зведення репрезентативних показників та надання якісної інтерпретації проведеної кількісної інтегральної оцінки уможлиблює розмежування банків за низьким, середнім та високим рівнями фінансової стабільності. Використання найбільш інформативних показників дозволяє спростити процеси оцінки та моніторингу фінансової стабільності банків та підвищити оперативність їх реалізації, а групування банків – виявити фінансово уразливі та не стійкі.

Розроблено діагностичний інструментарій моніторингу фінансової стабільності банківської системи, який ґрунтується на використанні методу «трьох сигм» та

передбачає шкалювання значень показників оцінки її фінансової стабільності з позиції властивості емерджентності, що представлені у дисертації, та експрес-оцінки фінансової стабільності банків (табл.2).

Таблиця 2

Шкали та порогові значення показників експрес-оцінки фінансової стабільності банків

Показник та напрям його зміни в період кризи	Шкали показників оцінки фінансової стабільності банків за рівнями			Порогові значення показників	
	низький	середній	високий		
Показник рентабельності активів	↓	$(-\infty; -0,167]$	$(-0,167; 0,129]$	$(0,129; +\infty)$	$< -0,167$
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	↓	$(-\infty; -0,366]$	$(-0,366; 0,917]$	$(0,917; +\infty)$	$< -0,366$
Коефіцієнт генеральної ліквідності	↓	$[0; 0,154]$	$(0,154; 0,712]$	$(0,712; +\infty)$	$< 0,154$
Рівень робочих активів	↓	$[0; 0,764]$	$(0,764; 0,899]$	$(0,899; 1]$	$< 0,764$

Порівняння фактичних значень відповідних показників із визначеними пороговими в процесі моніторингу фінансової стабільності дозволить виявити наявність кризових явищ у банківській системі в цілому та уточнити, які з параметрів діяльності окремих банків зумовлюють зниження рівнів їх фінансової стабільності та можуть призвести до ліквідації.

У третьому розділі – «Удосконалення процесу моніторингу фінансової стабільності банківської системи» – запропоновано процедуру структуризації причинно-наслідкових зв'язків між показниками оцінки фінансової стабільності банківської системи та розроблено методичний підхід до визначення домінант її забезпечення; розроблено методичний підхід до оцінки чутливості рівня фінансової стабільності банківської системи до зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання; удосконалено методичні положення щодо визначення ймовірності зміни рівнів фінансової стабільності банків у короткостроковій перспективі.

Для підвищення якості моніторингу фінансової стабільності банківської системи із застосуванням методу канонічних кореляцій розроблено процедуру структуризації причинно-наслідкових зв'язків між показниками, що характеризують окремі напрями її оцінки. Аналіз 11 побудованих канонічних моделей зв'язку між індикаторами фінансової стабільності банківської системи дозволив уточнити перелік найбільш значущих пояснювальних показників, що зумовлюють зміну результативних ознак. Наприклад, для індикаторів інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку, це: рівень ризикованості кредитного портфеля СВБ, рівень довіри населення до СВБ, співвідношення кількості банків з низьким та достатнім рівнями капіталізації, частка державного капіталу у статутному капіталі банків, співвідношення кількості збиткових та прибуткових банків, частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків.

Сформовано рейтинг найбільш значущих показників оцінки фінансової

стабільності банківської системи, що враховано у методичному підході до визначення домінант її забезпечення у подальшій перспективі: зниження рівня ризикованості кредитного портфеля системних банків; зменшення частки кредитів овернайт у загальному обсязі рефінансування НБУ та обмеження доступу банків до надкороткострокових кредитів за умови їх достатньої ліквідності; посилення контролю за діяльністю системних банків та рівнем їх фінансової стабільності; зменшення кількості збиткових банків, підвищення вимог до їх капіталізації та відновлення довіри до банківської системи з боку населення; стимулювання залучення іноземних інвестицій у банківський сектор; зниження рівня доларизації економіки, стримування інфляційних процесів та спекулятивного попиту на міжбанківському валютному ринку; удосконалення облікової політики НБУ та створення сприятливих умов для розвитку банківського кредитування економіки.

В межах розробленого методичного підходу до оцінки чутливості рівня фінансової стабільності банківської системи до зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання (проведення процентної політики; здійснення операцій з рефінансування банків та з цінними паперами на відкритому ринку; встановлення норм обов'язкових резервів для банків; управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції; регулювання експорту та імпорту капіталу; встановлення обов'язкових економічних нормативів та норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій; управління валютним курсом) як однієї із функцій НБУ, передбачено побудову однофакторних регресійних моделей. При проведенні регресійного аналізу результуючою ознакою (Y) обрано значення інтегрального показника оцінки фінансової стабільності банківської системи, факторними ознаками – облікову ставку НБУ (X_1); середньозважену ставку рефінансування за всіма інструментами (X_2); індекс ПФТС (X_3), середньозважену дохідність ОВДП (X_4); обсяг операцій з розміщення державних цінних паперів на відкритому ринку (X_5), середнє значення норми обов'язкового резервування (X_6), офіційні резервні активи (X_7), валютні інтервенції НБУ (X_8), сальдо платіжного балансу (X_9), обов'язкові економічні нормативи капіталу (X_{10} - X_{12}), ліквідності (X_{13} - X_{15}), кредитного ризику (X_{16} - X_{19}), інвестування (X_{20} - X_{21}); середнє значення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій (X_{22}); курс гривні до долару США (X_{23}). Аналіз побудованих лінійних та поліноміальних моделей дозволив: визначити статистично значущі з них, які придатні для подальшого використання у процесі моніторингу фінансової стабільності банківської системи; засобом розрахунку коефіцієнтів еластичності оцінити чутливість фінансової стабільності банківської системи до зміни параметрів, що характеризують найбільш дієві за впливом на її рівень інструменти банківського регулювання (табл.3).

Результати розрахунків коефіцієнтів еластичності довели, що збільшення параметрів, які характеризують інструменти банківського регулювання, на 1% від середнього рівня, як позитивно, так і негативно, позначається на значенні інтегрального показника оцінки фінансової стабільності банківської системи. За значенням коефіцієнтів еластичності (враховуються по модулю) серед інструментів банківського регулювання зміну рівня фінансової стабільності банківської системи України у найбільшій мірі обумовлюють: ефективність політики управління

золотовалютними резервами, встановлення обов'язкових економічних нормативів – поточної, миттєвої ліквідності та великих кредитних ризиків.

Таблиця 3

Найбільш дієві інструменти банківського регулювання за їх впливом на рівень фінансової стабільності банківської системи

Інструменти банківського регулювання, що застосовуються НБУ	Показник, що характеризує інструмент банківського регулювання	Регресійні моделі залежності рівня фінансової стабільності банківської системи (Y) від зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання (X)	Частковий коефіцієнт еластичності (%) та напрям зміни рівня фінансової стабільності банківської системи (Y) внаслідок збільшення факторної ознаки на 1% від середнього значення	
Проведення облікової політики	Облікова ставка НБУ (X_1)	$Y = -0,00127 - 0,777X_1$	-0,19091	↓
Здійснення операцій з рефінансування банків	Середньозважена ставка рефінансування за всіма інструментами (X_2)	$Y = 0,003 - 0,844X_2$	-0,24368	↓
Встановлення норм обов'язкових резервів для банків	Середнє значення норми обов'язкового резервування (X_6)	$Y = 0,364 + 2,688X_6 + 0,619 X_6^2 - 1,444 X_6^3$	0,313683	↑
Управління золотовалютними резервами	Офіційні резервні активи (X_7)	$Y = -0,0031 + 0,749X_7$	4,129	↑
Встановлення обов'язкових економічних нормативів	Норматив адекватності основного капіталу (X_{12})	$Y = -0,549 + 0,864X_{12} + 0,924X_{12}^2$	-0,34358	↓
	Норматив миттєвої ліквідності (X_{13})	$Y = 0,486 - 0,187X_{13} - 0,540X_{13}^2$	-2,34242	↓
	Норматив поточної ліквідності (X_{14})	$Y = -0,92369 + 0,11881X_{14} + 3,35911X_{14}^2 - 0,24886 X_{14}^3 - 1,46582 X_{14}^4$	2,812911	↑
	Норматив великих кредитних ризиків (X_{17})	$Y = 0,0002 - 0,732X_{17}$	-1,68	↓
	Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (X_{19})	$Y = -0,414 - 2,325X_{19} + 2,571 X_{19}^2 + 3,619 X_{19}^3 - 2,562 X_{19}^4$	0,123985	↑
	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (X_{20})	$Y = 0,633 + 0,384X_{20} - 1,929X_{20}^2 + 0,8002 X_{20}^3$	0,000567	↑
	Норматив загальної суми інвестування (X_{21})	$Y = 0,639 + 2,429X_{21} + 2,849X_{21}^2 + 1,803X_{21}^3 + 1,132 X_{21}^4$	0,112605	↑

Враховання в процесі моніторингу фінансової стабільності її чутливості до зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання, дозволить прогнозувати можливі відхилення рівня результативного показника (рівня фінансової стабільності банківської системи) в залежності від пріоритетів політики НБУ, впроваджувати коригуючі заходи щодо забезпечення фінансової стабільності банківської системи.

У дисертації сформовано методичні положення щодо визначення ймовірності зміни рівнів фінансової стабільності банків у короткостроковій перспективі, що

ґрунтуються на виявленні конвергентно-дивергентних тенденцій у банківському секторі. В межах розроблених методичних положень, результати реалізації яких подано на рис.3, проведено аналіз змін у розподілі банків України протягом 2007-2016 рр. на групи за високим, середнім та низьким рівнями їх фінансової стабільності, які визначені на основі обґрунтованих репрезентативних показників її експрес-оцінки, що об'єднані у інтегральні методом таксономії.

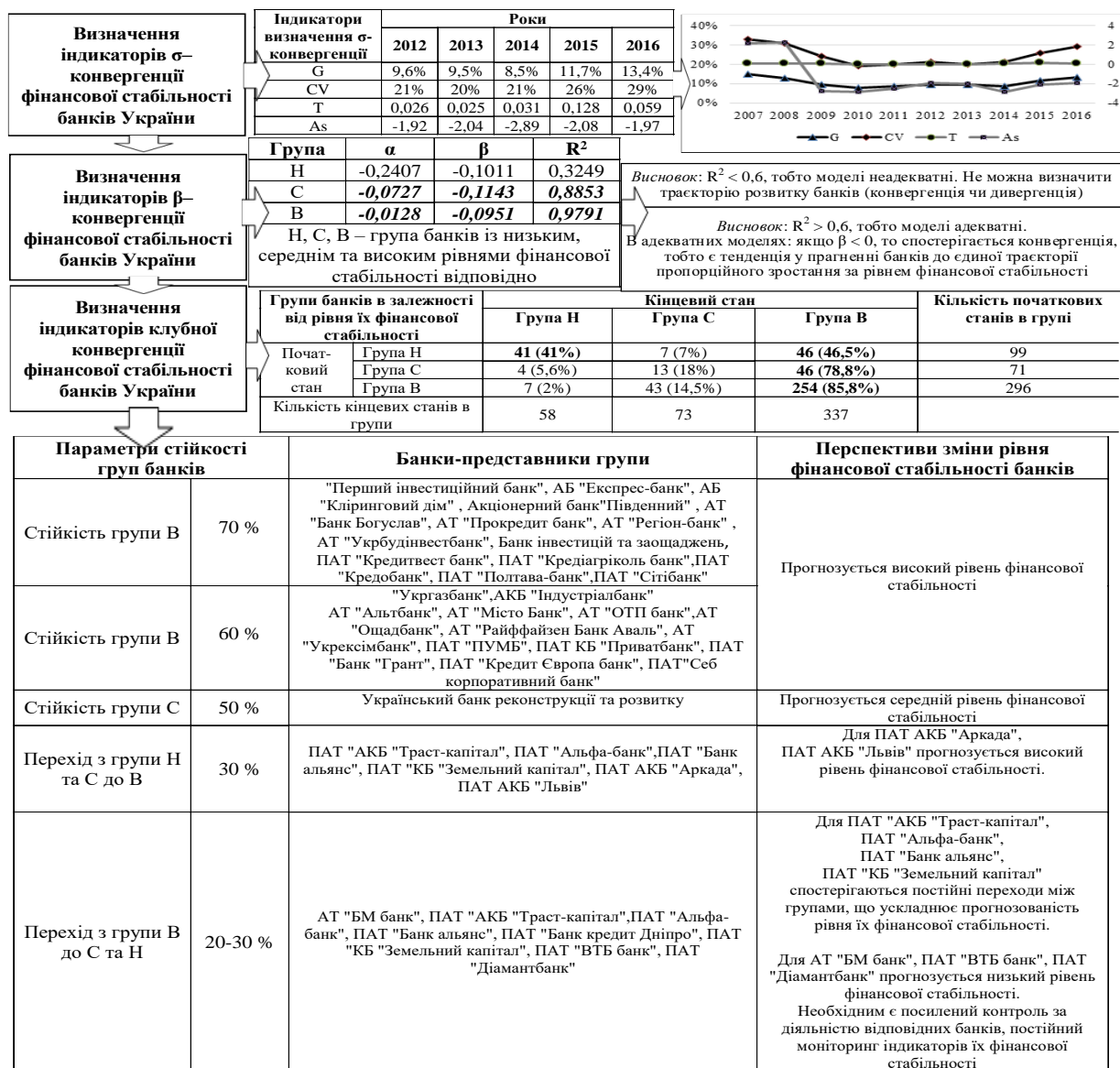

Рис.3. Результати використання методичних положень щодо визначення ймовірності зміни рівнів фінансової стабільності банків у короткостроковій перспективі

За проведеними розрахунками показників σ -конвергенції (коефіцієнт варіації (CV), коефіцієнт Джині (G), індекс Тейла (T) та коефіцієнт асиметрії (As)) виявлено, що значення відповідних параметрів не досягають критичного рівня. Це свідчить про наявність тенденції до зменшення нерівномірності розподілу банків України за рівнями їх фінансової стабільності (високим, середнім та низьким).

Оцінювання клубної конвергенції дозволило визначити стійкі позиції банків

відповідно до рівнів їх фінансової стабільності протягом 2007-2016 рр. Виявлено позитивну тенденцію до сталості банків з високим рівнем фінансової стабільності (85%) та переходу із груп з низьким та середнім рівнями до групи з високим її рівнем (46 % та 78% відповідно). Обґрунтовано перелік банків, для яких прогнозується низький рівень фінансової стабільності у перспективі та виявлено такі, рівень фінансової стабільності яких протягом аналізованого періоду постійно змінювався, що зумовлювало їх перехід до різних груп. Тому, в процесі моніторингу фінансової стабільності банківської системи необхідно посилити контроль за діяльністю відповідних банків та індикаторами їх фінансової стабільності.

Використання розробленого інструментарію, сформованих методичних підходів та положень, орієнтованих на удосконалення етапів моніторингу фінансової стабільності банківської системи з урахуванням властивості емерджентності та особливостей функціонування її структурних елементів, дозволить: проводити комплексний та оперативний моніторинг; вчасно діагностувати наявність кризових тенденцій у банківській системі, впроваджувати обґрунтовані заходи щодо забезпечення її фінансової стабільності.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання з розвитку теоретичних положень і методичних підходів, розроблення науково-практичних рекомендацій для удосконалення моніторингу фінансової стабільності банківської системи. Основні висновки і результати, одержані в процесі дослідження, полягають у такому.

1. Уточнено визначення поняття «фінансова стабільність банківської системи», що враховує особливості внутрішньої організації банківської системи та комплекс ключових ознак, які розкривають зміст фінансової стабільності (відносний характер, зв'язок із функціональним призначенням системи, змінюваність у часі). Запропоноване трактування фінансової стабільності та узагальнені підходи до її оцінювання визначають необхідність врахування ідентифікаційних ознак системності, що визначають банківську систему як складне системне утворення із властивостями, які не є притаманні для її окремих елементів.

2. Розвинуто систему організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи, особливістю якої є поєднання інструментів монетарної політики НБУ, існуючих та перспективних до впровадження інструментів макро- та мікропруденційного регулювання, узгоджене використання яких сприятиме забезпеченню фінансової стабільності банківської системи в цілому та окремих банків, зокрема.

Визначено етапи моніторингу фінансової стабільності банківської системи, що передбачають: кількісне та якісне оцінювання фінансової стабільності банківської системи та окремих банків; порівняння фактичних результатів оцінки із даними попередніх років; співставлення значень індикаторів фінансової стабільності із пороговими, аналіз причин та наслідків виявлених відхилень; обґрунтування напрямів забезпечення фінансової стабільності банківської системи; виявлення перспектив щодо її підвищення та зміни рівнів фінансової стабільності банків.

3. Удосконалено методичний підхід до оцінювання фінансової стабільності банківської системи, який є аналітичним підґрунтям для здійснення моніторингу її

стану у поточній та довгостроковій перспективі та враховує властивість емерджентності. В межах розробленого методичного підходу доведено необхідність: визначення та подальшого об'єднання інтегральних показників оцінки ефективності реалізації функцій банківської системи, інтенсивності кредитно-фінансової взаємодії на міжбанківському ринку, структурних змін і фінансових диспропорцій та параметрів діяльності системних банків; якісної інтерпретації кількісного оцінювання, що передбачає розмежування високого, середнього та низького рівнів фінансової стабільності банківської системи.

4. Сформовано перелік показників для експрес-оцінки фінансової стабільності банків, який об'єднує чотири репрезентативні показники капітальної та ресурсної стійкості, ліквідності та ефективності їх діяльності. Використання уточнених індикаторів дозволить знизити часові витрати на проведення оцінки та моніторингу фінансової стабільності банків, групувати банки в залежності від її рівня та визначати найбільш уразливі з них, що потребують фінансового оздоровлення.

5. Розроблено діагностичний інструментарій моніторингу фінансової стабільності банківської системи, який дає змогу: виявити кризові тенденції у банківській системі та розробити обґрунтовані заходи щодо їх згортання та нейтралізації; ідентифікувати фінансові показники діяльності банків, значення яких є критичними, знижують їх здатність абсорбувати наслідки негативного впливу факторів зовнішнього середовища, що в подальшому може призвести до ліквідації банків.

6. Обґрунтовано і запропоновано процедуру структуризації причинно-наслідкових зв'язків між показниками оцінки фінансової стабільності банківської системи, врахування результатів якої є одним із напрямів удосконалення процесу моніторингу її стану та дозволяє виявляти найбільш значущі фактори впливу на відхилення як окремих індикаторів, так і зміни узагальнюючих параметрів, що визначають інтенсивність взаємодії між суб'єктами міжбанківського ринку, валютну та цінову стабільність, стан банківського кредитування економіки, структурні зрушення та диспропорції у банківській системі, ймовірність виникнення та поширення системних ризиків.

Запропоновано методичний підхід до визначення доміант забезпечення фінансової стабільності банківської системи як перспективних стратегічних орієнтирів її розвитку, що полягають у: зниженні рівня ризикованості кредитного портфеля системних банків, посиленні контролю за їх діяльністю та рівнем фінансової стабільності; обмеженні доступу банків до надкороткострокових кредитів за умови їх достатньої ліквідності; вирівнюванні фінансових диспропорцій у банківській системі; зниженні рівня доларизації, інфляційного тиску на економіку та обмеженні спекулятивного попиту на міжбанківському валютному ринку; стимулюванні залучення іноземних інвестицій у банківський сектор; створенні сприятливих умов для розвитку банківського кредитування економіки; відновленні довіри до банківської системи з боку населення.

7. Розроблено методичний підхід до оцінки чутливості рівня фінансової стабільності банківської системи до зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання, який з використанням регресійного аналізу дозволяє обґрунтувати найбільш дієві з них (проведення облікової політики та політики рефінансування банків, встановлення норм обов'язкових резервів для

банків та обов'язкових нормативів, управління золотовалютними резервами) та в процесі моніторингу фінансової стабільності банківської системи враховувати їх вплив при прогнозуванні її рівня.

8. Удосконалено методичні положення з визначення ймовірності зміни рівнів фінансової стабільності банків у короткостроковій перспективі, що передбачають виявлення конвергентно-дивергентних тенденцій у банківському секторі, а їх імплементація – дозволяє визначити банки з низьким прогнозованим рівнем фінансової стабільності та банки з варіативним нестійким рівнем фінансової стабільності протягом аналізованого періоду.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Лесик В. О. Аналіз проблем розвитку системи моніторингу фінансової стабільності вітчизняного банківського сектору економіки / В. О. Лесик // Банківська справа. – 2015. – № 3 (134). – С. 69–77.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

2. Колодізев О. М. Забезпечення стабільності банківської системи на основі підвищення ефективності управління капіталізацією вітчизняних банків / О. М. Колодізев, В. О. Лесик // Вісник Української академії банківської справи. – 2012. – № 1 (32). – С. 42–51. (*Index Copernicus*). *Особистий внесок здобувача: визначено напрями підвищення ефективності управління капіталізацією банків*

3. Колодізев О. М. Підвищення рівня капіталізації вітчизняної банківської системи: хронологія змін, вимог та формування прогнозів на прикладі банків з іноземним капіталом [Електронне видання] / О. М. Колодізев, В. О. Лесик, О. В. Коцюба // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 13. – С. 511–516. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/103.pdf>. (*Index Copernicus*). *Особистий внесок здобувача: проаналізовано рівень капіталізації вітчизняних банків*

4. Колодізев О. М. Фінансова стабільність та банківські кризи: взаємозв'язок на прикладі іноземних банків / О. М. Колодізев, В. Ю. Біляєва, В. О. Лесик // Науковий вісник Ужгородського університету : зб. наук. праць. – Ужгород : Ужгородський національний університет, 2016. – Вип. 2 (48). – С. 286–291. – (Серія: Економіка). (*Index Copernicus*). *Особистий внесок здобувача: подано рекомендації щодо удосконалення існуючих методик оцінки фінансової стабільності банків*

5. Лесик В. О. Оцінювання фінансової стабільності банківської системи з урахуванням властивості емерджентності / В. О. Лесик // Бізнес Інформ. – 2017. – № 3. – С. 294–301. (*Index Copernicus*)

6. Безродна О. С. Теоретико-методичні аспекти оцінювання фінансової стабільності банківської системи / О. С. Безродна, В. О. Лесик // Проблеми економіки. – 2017. – № 2. – С. 251–262. (*Index Copernicus*). *Особистий внесок здобувача: запропоновано методичний підхід до оцінювання фінансової стабільності банківської системи*

7. Лесик В. О. Тенденції та перспективи наближення банків України за рівнем їх фінансової стабільності / В. О. Лесик // *Evropský časopis ekonomiky a managementu*. – 2017. – Vol. 3, Issue 5. – С. 61–70. (*International Scientific Indexing*)

8. Лесик В. О. Визначення домінант забезпечення фінансової стабільності

банківської системи / В. О. Лесик // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2017. – № 7. – С. 11–25. – (Серія: Економічні науки). (*Scientific Index Services*)

9. Лесик В. О. Удосконалення процедури експрес-оцінки фінансової стабільності банків / В. О. Лесик // Економіка та держава. – 2017. – № 11. – С. 99–103. (*Index Copernicus, Scientific Index Services*)

10. Лесик В. О. Теоретичні положення формування системи забезпечення фінансової стабільності банківської системи / В. О. Лесик // Економіка і фінанси. – 2017. – № 9. – С. 131–141. (*Index Copernicus*)

11. Лесик В. О. Удосконалення методичного інструментарію діагностування кризових явищ у банківській системі в процесі моніторингу її фінансової стабільності / В. О. Лесик // Вісник Одеського національного університету. – 2017. – Вип. 8 (61), Т. 22. – С. 106–111. – (Серія: Економіка). (*Index Copernicus*)

12. Kolodiziev O. Use of causal analysis to improve the monitoring of the banking system stability / O. Kolodiziev, I. Chmutova, V. Lesik // Banks and Bank Systems. – 2018. – Vol. 13, Issue 2. – P. 62–76. (*SCOPUS*). *Особистий внесок здобувача: конкретизовано особливості використання причинно-наслідкового аналізу в процесі моніторингу стабільності банківської системи*

Публікації за матеріалами конференцій

13. Лесик В. О. Визначення основних напрямів удосконалення і підвищення ефективності діючої системи моніторингу фінансової стабільності банків / В. О. Лесик // Тези доповідей на X Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів, молодих учених та науковців «Проблеми та перспективи розвитку регіональної економіки» (Кременчук, 24 квітня 2015 р.) / За заг. ред. П.І. Сокурєнка. – Кременчук : ПП Щербатих, 2015. – С. 211–212.

14. Lesik V. O. Contemporary approaches to the definition of the banking system financial stability / V. O. Lesik // Збірник тез наукових робіт IV Міжнародної науково-практичної конференції «Глобальні проблеми економіки та фінансів» (Київ-Прага-Відень, 28 грудня 2015 р.). – Київ : Фінансово-економічна наукова рада, 2015. – I том. – С. 44–48.

15. Лесик В. О. Формування прогнозів щодо рівня капіталізації вітчизняних банків з іноземним капіталом / В. О. Лесик // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи» (Полтава, 10 листопада 2016 р.). – Полтава : ПолтНТУ, 2016. – С. 236–238.

16. Лесик В. О. Науково-методичні підходи до ідентифікації банківських криз / В. О. Лесик // Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми фінансового моніторингу» (Харків, 8–9 грудня 2016 р.). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця. ТО Ексклюзив, 2016. – С. 89–91.

17. Лесик В. О. Аналіз підходів до оцінювання фінансової стабільності банківської системи / В. О. Лесик // Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки» (Одеса, 20–21 квітня 2017 р.). – Одеса : ОНЕУ, 2017. – С. 13–19.

18. Lesik V. O. Features of application of instruments for regulation of financial stability of the banking system / V. O. Lesik // Proceedinds V International Scientific Conference «Modern trends in monitoring and ensure economic security» (Bangkok, April 20, 2017). – Bangkok : Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Department of

Research and Development, 2017. – Vol. II, P. 1. – P. 66–69.

19. Лесик В. О. Оцінювання дієвості інструментів банківського регулювання щодо забезпечення фінансової стабільності банківської системи / В. О. Лесик // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні орієнтири розвитку економіки України» (Одеса, 6–7 жовтня 2017 р.). – С. 155–158.

20. Лесик В. О. Особливості моніторингу фінансової стабільності банківської системи / В. О. Лесик // Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків» (Черкаси, 27 жовтня 2017 р.). – Черкаси : ЧННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», 2017. – С. 193–196.

Анотація

Лесик В.О. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2018.

Дисертацію присвячено розвитку теоретичних положень і методичних підходів, розробленню науково-практичних рекомендацій з удосконалення моніторингу фінансової стабільності банківської системи. У роботі уточнено визначення поняття «фінансова стабільність банківської системи» та узагальнено підходи до її оцінювання. Розвинуто систему організаційно-економічного забезпечення фінансової стабільності банківської системи та визначено етапи її моніторингу. Удосконалено методичний підхід до оцінювання фінансової стабільності банківської системи та сформовано перелік показників для експрес-оцінки фінансової стабільності банків. Розроблено діагностичний інструментарій моніторингу фінансової стабільності банківської системи. Запропоновано процедуру структуризації причинно-наслідкових зв'язків між показниками оцінки фінансової стабільності банківської системи та розроблено методичний підхід до визначення домінант її забезпечення. Розроблено методичний підхід до оцінки чутливості рівня фінансової стабільності банківської системи до зміни параметрів, що характеризують інструменти банківського регулювання. Удосконалено методичні положення щодо визначення ймовірності зміни рівнів фінансової стабільності банків у короткостроковій перспективі.

Ключові слова: моніторинг фінансової стабільності банківської системи, система організаційно-економічного забезпечення, оцінювання фінансової стабільності банківської системи, експрес-оцінка фінансової стабільності банків, діагностичний інструментарій моніторингу, причинно-наслідкові зв'язки, домінанти, оцінка чутливості рівня фінансової стабільності банківської системи, рівні фінансової стабільності банків.

Abstract

V.O. Lesyk. Monitoring financial stability of the banking system. – The manuscript.

A thesis for the academic degree of PhD in Economics, field of specialization 08.00.08: money, finance and credit. – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2018.

This thesis is devoted to developing theoretical provisions and methodological approaches, and preparing scientific and practical recommendations aimed to improve

monitoring of the banking system's financial stability.

Definition of the term "financial stability of the banking system" was clarified by accommodating specifics of the banking system's internal organization and the complex of key features that reveal the meaning of financial stability (relative nature, relation to the system's functional purpose, variability in time). The proposed interpretation of financial stability and generalized approaches to its evaluation necessitate accommodation of identification features of consistency that define the banking system as a complex systemic formation with the properties that are not typical for some of its elements. The system of organizational economic support of the banking system's financial stability (distinguishable for the combination of instruments of NBU's monetary policy, both existing and prospective for the purpose of implementing instruments of macro- and micro-prudential regulation) has been developed, and its monitoring phases have been defined. Methodological approach to evaluation of the banking system's financial stability has been improved; it was developed by taking into account such a property as emergence, and it envisages determination of the banking system's financial stability level based on effectiveness indicators of the performance of its functions, intensity of the credit-financial interaction in the interbank market, structural changes and financial disproportions in the banking system, and performance of systemically important banks. A list of indicators has been compiled for express evaluation of financial stability of banks; these indicators characterize financial stability of banks from the standpoint of resource and capital stability, liquidity and effectiveness of these banks. Diagnostic instruments for monitoring of the banking system's financial stability have been developed based on the use of threshold values determined according to interval scales built for its evaluation indicators (at the macro- and micro-economic levels), the approaching of which signals, based on an analysis of deviations, the existence of imbalances in the banking system and in the financial performance of certain banks. The procedure of structuring the cause-effect relationships between the banking system's financial stability evaluation indicators has been proposed. A methodological approach to determination of dominants ensuring the banking system's financial stability has been developed by taking into account the ranking of its evaluation indicators. A methodological approach to evaluation of sensitivity of the banking system's financial stability level to changes in the parameters characterizing banking regulation instruments has been developed, allowing to substantiate the most effective of them. Methodological provisions concerning determination of the probability of short-term changes in the levels of banks' financial stability, based on identification of convergent-divergent trends in the banking sector and allowing to identify banks with forecasted low and unstable variable levels of financial stability, have been improved.

The use of instruments developed in this work and methodological approaches and provisions formulated herein and aimed to improve monitoring of the banking system's financial stability by taking into account the emergence property and particularities of the functioning of its structural elements would allow to conduct comprehensive and operational monitoring; timely diagnose the existence of crisis trends in the banking system; implement substantiated measures of ensuring its financial stability.

Keywords: monitoring of the banking system's financial stability, system of organizational economic support, evaluation of the banking system's financial stability, express evaluation of banks' financial stability, diagnostic monitoring instruments, cause-effect relationships, dominants, evaluation of sensitivity of the banking system's financial stability levels, levels of banks' financial stability.

ЛЕСИК ВІТАЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

**МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ
СИСТЕМИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку __.12.2018 р. Формат 60x90/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 401.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг»
Свідоцтво про державну реєстрацію ю.о. А00 № 507350
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96